

PÁRTOSSÁG ÉS EMBERSÉG

Talán nem is helyes e két fogalmat különválasztani, hisz tartalmilag oly szorosan egymáshoz tartoznak, lényegük szerint szervesen összefüggnek. Mert mit is jelent a pártosság? Mély, benső azonosulást a nép forradalmi harcát vezető kommunista párt marxista—leninista programjával, társadalomátalakító politikájával. Ám nemcsak azonosulást, elméleti egyetértést, hanem cselekvő részvételt is a sokoldalúan fejlett szocializmus felépítésében. S mit jelent az emberség? Magas erkölcsiséget, harcos szembefordulást mindazzal, ami emberellenes, ami gátolja a humanizmus eszményeitől áthatott szocializmus kibontakozását. Tágabb értelemben nemcsak azt tartom emberellenesnek, ha valakit megsértek önértékében, ha háttérbe szorítom nemzetisége miatt, ha önös érdekből erkölcsi vagy anyagi kárt okozok neki, ha lebecsülöm egyéni értékeit. A maga áttételeiben és hátrányos társadalmi következményeivel antihumanus az is, ha késedelmesen helyeznek üzembe egy épülő gyárat, ha valamely termelőegységben gyenge a minőség, sok a selejt, vagy éppenséggel rosszul vezetnek egy vállalatot, vagy oktalanul gazdálkodnak egy mezőgazdasági termelőszövetkezetben.

Látszólag e gazdasági vonatkozások távol esnek a közfelfogásban rendszerint csak közvetlen személyközi kapcsolatokra korlátozódó emberségtől. De ha társadalmi összefüggésszervezetekben gondolkodunk, a merev elhatárolás indokolatlannak tűnik. Ezért joggal mondható: nincs pártosság emberség nélkül, és nincs emberség pártosság nélkül. Oly fogalmi ötvözet ez, amely tömör, szintetikus jellemzője a kommunista magatartásnak.

Tucatnyi tanulmányt, cikket olvastam már a pártos magatartásról, a kommunista erkölcsről. Többségük szólammokkal, általánosságba vesző felzárkózásokkal pótolta a tudományos elmélyülést, a lélektani és karakterológiai megalapozást. Visszatérő refrénjük körülbelül ez volt: „Ott, ahol más ember habozna vagy meghátrálna, a kommunistának kötelessége kitartóan küzdeni, bátorítani társait, teljesíteni a feladatokat.“ Vagy hangzatosan leszögezték, hogy „a párttag fő jellemvonása: az egyetlen előjog, amelyet magának követel — ott dolgozni, ahol a legnagyobb áldozatkészségre, szívósságra, bátorságra van szükség“. E szerzők romantikus követelményeik felállításával a kommunista ember típusát valósággal „Übermensch“-sé, a köznapi emberek számára követhetetlen eszményképpé magasztosítják. Elfelejtkeznek arról, hogy a párttagság gyakran nem azonos az ember egész gondolkodását, magatartását meghatározó pártossággal, amely mindig magas szintű tudatot, harmonikusan szerveződött személyiséget tételez fel.

Ebből is következik: a pártosság nem gombnyomásra megszerzhető tulajdonság, hanem hosszas, szüntelen s nem minden ellentmondástól mentes fejlődési folyamat. A tévedés kockázata nélkül szinte azt mondhat-

nám: a pártos helytállás egyben a jellem legsúlyosabb próbatétele. Avagy nem jellembeli, ideológiai, politikai próbatétel, felelősség- és következmény-vállalás az, ha az ember szűk látókörű koncepciókkal szemben áll ki, cselekszik, legbensőbb meggyőződése szerint tesz tanúbizonyságot a párt politikájának lényege mellett, ha kell, szembefordulva külsődlegesen értelmezett, felszínes pártosság-fogalmakkal. A párt tudományosan kidolgozza a maga általános, az ország adottságaihoz mért politikai, gazdasági, társadalomépítési irányvonalát, de személyre szólóan senki számára sem határolja körül a teendőket, az ilyen vagy olyan konkrét szituációban követendő magatartást. Az élet sűrűjében minden párttag, minden honpolgár szellemi képességeinek, jellembeli adottságainak, pártossága hőfokának megfelelően, társadalmi lelkiismeretének szintjén cselekszik vagy húzódik félre, foglal állást vagy tartózkodik a véleménynyilvánítástól. Nem hiába serkenti tagjait a párt önálló alkotó gondolkodásra, bátor szókimondásra, állandó tanulásra, öntökéletesítésre. Fontos kritériumai ezek a pártosságnak, az emberségnek.

A munkásmozgalom, pártunk története az illegalitás hosszú eszten-deiben kommunista forradalmárok olyan hősi, önfeláldozó helytállásait jegyezte fel, amelyek méltán tekinthetők a pártosság legnagyobb megnyilvánulásainak. A szocialista építés körülményei között — amikor a kommunista párt a társadalom sokrétű átalakításának történelmi felelősséggel járó, bonyolult feladatát vállalja magára — a pártosság követelményei is gyarapodtak. Ez érthető is, hiszen a párt politikájában előtérbe kerültek a társadalmi-gazdasági építőmunkára vonatkozó irányelvek. S ennek függvényében a pártos tájékozódás is egyre nehezebb, mert a szocialista építésben részt vevő embernek nemegyszer ellentmondások szövevényében kell kiigazodnia. Igaz, a párttagok számára Ariadné fonalaként ott van a marxizmus—leninizmus elméleti tanítása, az elvi jelentőségű pártdokumentumok iránymutatása. De egyetlen pártokmány sem vázol fel egyéni cselekvésmodelleket. Ezeket minden kommunistának a párt irányvonalából ihletődve önállóan kell kidolgoznia a maga számára. Szinte azt mondanám, hogy a pártprogramhoz igazodva, azzal szoros elvi összhangban mindenkinek ki kell dolgoznia saját mikrovilágában a maga pártos stratégiáját és taktikáját.

Az ímént a pártos helytállást a jellem nehéz próbatételének neveztem. Nem véletlenül: életanyag az aranyfedezete e megállapításnak. Szemléltetésül egyik régi riportalanyomnak, a szilágypéri termelőszövetkezet akkori elnökének esetét mondanám el. Még emlékezünk rá, hogy a hatvanas évek elején a pártpolitika fő programpontja volt a mezőgazdaság szövetkezetesítésének befejezése. E tekintetben Szilágypér község nem nagyon jeleskedett. Az ottani parasztok bizonytalankodtak, húzódoztak a közös gazdaságtól. Tudatuk mélyén ott motoszkált ugyan a gondolat, talán jobban boldogulnának, ha beállnak a szövetkezetbe. De munkált bennük visszarángató erő is jócskán, évszázados beidegződések hervasztották a belépési szándékot. Telt, múlt az idő, és hatvanegy őszén Szilágypér még mindig ama kevés község sorába tartozott, ahol megfeneklett a szövetkezetesítés. Törte is a fejét az akkori rajoni pártbizottság, hogyan mozdítsák el a holtpontról ezt a falut is. Aztán megszületett a határozat: szálljon ki a községbe egy pártmunkásokból, értelmiségiekből álló 40—50 főnyi brigád, s győzze meg a szilágypérieket a nagyüzemi gazdálkodás előnyei-

ről. Most már bevallhatjuk — hiszen ezelőtt hat évvel Szilágypér már a rajon legvirágzóbb, legnagyobb jövedelmet osztó termelőszövetkezete lett —, az akció nem volt eredményes. A falusiak nem akartak szóba elegetedni az agitátorokkal. Voltak, akik egyszerűen bezárták kapujukat, másoknak a kertben, a padláson, a határban vagy éppen a szomszéd faluban akadt dolga. A már két hete tartó felvilágosító kampány alatt egyetlen gazda sem írta alá a belépési nyilatkozatot.

A kudarc hírére a rajoni pártbizottság első titkára is kiszállt, s elővette Varga Józsefet, későbbi riportalanyomat — aki akkor néptanácsi elnök volt —, hogy micsoda megátalkodottság ez a falu részéről. Varga, a negyvenhez közeledő parasztember, a párt soraiban érlelődött kommunistává, és így érthetően bántotta a falujában kialakult helyzetet. De amennyire hitt a közös gazdálkodás felsőbbrendűségében, annyira tisztában volt azzal is: dobbal nem lehet verebet fogni. Nem jó módszer ajtóstul rárontani az emberekre. Ismerte falubelijeit, itt nőtt fel közöttük, tudta hát, nem hallgatnak az istennek sem a csoportosan érkezett ismeretlenek szavára ilyen sorsdöntő kérdésekben. Mint párttag és mint közéleti vezető súlyos dilemmával került szembe. Mit tehet itt ő, a pártjához hű közkatona és a népéhez is ragaszkodó ember? Recept nincs, az adott koordináták között magatartását önmagának kell meghatároznia. Nem csekély zaklatott töprengés után így döntött: az első titkár rendelje vissza mind egy szál a felvilágosítókat, és ő garantálja, hogy a falu egy hónapon belül megalakítja a termelőszövetkezetet. „Ember, vigyázzon, a fejével játszik“ — figyelmeztették a rajoni elvtársak. „Tudom, de azért vállalom“ — válaszolta Varga az aggályoskodóknak.

Állt az egyezés. Az agitátorokat visszahívták. A szilágypérieriek nem tudták mire vélni a hirtelen beállott szélcsendet. Varga vagy két hétig hagyta, hadd csillapodjanak a kedélyek. Aztán magához kérette a községi néptanácsi képviselőket, s megállapodott velük, hogy a legközelebbi vasárnapon gyűlésre hívják össze a falu népét. A néptanácsi elnök a maga higgadt modorában szólt a több száz főnyi tömeghez. Beszédének magva: itt az ideje, hogy Szilágypér is javítson a sorsán, de a sült galamb senkinek sem fog a szájába repülni. Így szétforgácsoltan eddig sem, s ezután sem boldogulnak. Nincs hát mit tévovázni, a közös útra kell lépni. A gyűlés résztvevői nagy figyelemmel hallgatták az elnök szavait, nem idegen beszélt hozzájuk, hanem az a közülük való Varga Jóska, aki már évek óta szívén viseli a község dolgát, akinek kezéhez soha még egy szalmaszál sem tapadt, s akinek hivatalából nem lépett ki még úgy panaszos, hogy ne vitt volna magával valamit az elnök bölcs emberségéből. Amit mond, abban bízni lehet. Száz szónak is egy a vége: a gyűlés után vagy kétszázán aláírták a belépési nyilatkozatot, s a következő napokon újabb jelentkezők nyűzsögtek a néptanács irodájában. Még le sem telt a kikötött egyhavi türelmi idő, s már három gazda kivételével a szilágypérieriek a termelőszövetkezet megalakítása mellett döntöttek. Volt azonban egy feltételük: Varga Jóska legyen az elnökük. Kívánságuk teljesült.

A kommunista Varga József a párttagságát kockáztatta, amikor megkérdőjelezte a rajoni pártbizottság módszerének helyességét. Ebben a drámai feszültségű szituációban vajon hányan vállalták volna az esetleges sikertelenség nyomán járó meghurcoltatás veszélyét? Hát nem a jellem próbatétele volt ez? A dolgoknak azonban megvan a maguk belső

logikája. Varga nem vaktában, kapkodva választotta, alakította ki magatartásmodelljét, hanem a konkrét helyzet ismeretében és ama elvi meggyőződése alapján, hogy személyes nézetei jottányit sem térnek el a párt szövetkezetesítési politikájától. Nem a pártpolitika lényegével került tehát szembe, hanem egy konkrét helyzetben alkalmazott helytelen módszerrel. Varga nem hallott a társadalomlélektan ama megállapításáról, mely szerint egy határozathozatalra illetékes jó közösség felsőbbrendű a jó egyénnél, de egy hozzá nem értő egyénekből álló közösség esetében fennáll a téves döntések veszélye. A néptanácsi elnök ösztönösen vagy élettapasztalata nyomán érezte ezt meg, s a párt politikájával való azonosulás alapján volt erkölcsi bátorsága úgy cselekedni, ahogyan cselekedett.

Pártosságból, emberségből és népszolgálatból csak így állhatott vizgára.

*

A pártos humanizmus nem valami szirupos jótékonykodás, filantropikus negédeskedés. Nemcsak a személyközi kapcsolatok humanizációját jelenti, hanem harcos kiállást minden retrográd, társadalomellenes jelenséggel, magatartással szemben. Ezelőtt másfél évvel az emberi kapcsolatokról írt cikkemet így fejeztem be: *a szocializmust etikailag is fel kell építeni.* Mit akartam ezzel mondani? Elsősorban azt, hogy a szocialista demokrácia szüntelen fejlesztésével párhuzamosan fokoznunk kell a küzdelmet a tunyaság, a közömbösség, a konformizmus ellen. Az ember óriási üzemeket, mammut vízerőműveket képes létrehozni. De ennél is sokkal bonyolultabb a maga benső, tudati építkezése, hiszen olyan hajlamokat, csökevényeket kell kiirtania, mint az egoizmus, szolgalelkűség, könyöklés, felfuvalkodottság, uralmi vágy, hatalmaskodás — még ha mindez olykor szublimált formában nyilvánul is meg. S a listát még bővíthetnők a különböző káros előítéletek felsorolásával, amelyek közül a nacionalizmus áll legélesebb ellentétben az emberséggel. Ötvenéves pártunk politikai programjában és tevékenységében mindig központi helyet kapott a nacionalista elfogultság, sovinizmus elleni harc, a nemzeti kérdés marxi—lenini szellemben történő megoldása. S a Román Kommunista Párt történelmi érdemei közé tartozik, hogy az Alkotmány erejével biztosította az együttes nemzetiségek teljes jogegyenlőségét.

Am az intézményes rendezés még nem jelentheti, hogy a múlt társadalmából a szocializmusba átszivárgott nacionalista mákony ne zavarjon meg egyes, tudatilag elmaradt fejeket. Világos, a pártos emberség, a kommunista erkölcs nem teheti le a fegyvert ezekkel az elemekkel szemben. De azt se tévesszük szem elől, hogy a nemzeti kérdés megoldása nem egyszer s mindenkorra lezárt folyamat. A dialektikus fejlődés törvénye e problémakörre is érvényes. Ezért a megoldási módokat mindig csiszolni, finomítani kell, az emberi kapcsolatok humanizálásával szilárdítani kell országunk különböző ajkú — de a szocializmus nyelvét beszélő — honpolgárai között a szolidaritás szellemét. Erre a fejlődési folyamatra utalt a párt főtítkára is, amikor a Német Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának plenáris ülésén tartott expozéjában leszögezte: „A történelmi perspektíva az, hogy erősödjék az együttműködés és a testvériség, nemzetiségi különbség nélkül, az összes dolgozók között. Mindannyiunk fel-

adata és kötelessége népünk iránt, hogy erősítsük és fejlesszük ezt az együttműködést. Tegyük meg mindent, hogy felszámoljunk mindennemű megkülönböztetést vagy egyenlőtlenséget bármilyen tevékenységi területen, biztosítsuk, hogy hazánk minden egyes állampolgára, függetlenül nemzetiségétől, függetlenül attól, hogy milyen nyelven beszél, függetlenül vallásától, valóban társadalmunk, a szocialista Románia egyenjogú tagjának érezze magát, és eleget tegyen kötelességének hazája iránt.“

Nem kétséges, társadalmi életünk, a szocialista humanizmus egyik jelentős kérdése a román nép és a nemzetiségek testvéri együttélése, közös alkotómunkája. De az sem kétséges, hogy az egyén is rendkívüli érzékenységgel reagál, ha nemzetiségét, nyelvét illetően éri bántás, hátrányos megkülönböztetés. Az ilyen egyén joggal igényli, hogy a szocialista kollektívum — nemzetiségi különbség nélkül — vegye védelmébe, szolgáltasson neki elégtételt. De ez már nem nemzetiségi kérdés, hanem az emberség alapvető követelménye, a pártosság próbaköve.

Örvendetes, hogy a pártévfordulóra való ünnepi készülődés heteiben a főtítkár erre a pártos és humanista feladatra újólal emlékeztetett.

*Tapicskoló
(Kabay Béla
felvétele)*

